

Ny Forskning i Grammatik

Titel: Indirekte Objekt i spansk, grammatikalisering og kongruens

Forfatter: Silvia Becerra Bascuñán

Kilde: C. Bache, S. Becerra Bascuñán, M. Mosegaard Hansen, L. Heltoft og H. Jansen (red.). *Ny Forskning i Grammatik* 8, 2001, s. 35-54

URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nfg/issue/archive>

© Forfatterne og Odense Universitetsforlag 2001

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af *Ny Forskning i Grammatik* (1993-2012) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Indirekte Objekt i spansk, grammatikalisering og kongruens

Silvia Becerra Bascuñán

1. Introduktion

I denne artikel¹ vil jeg behandle såkaldte syntaktiske funktioner i spansk, i den forståelse af syntaktisk funktion, som findes i standard udgaven af Funktionel Grammatik, dvs. i Diks tobindsværk fra 1997. Funktionel Grammatik er i modsætning til traditionel grammatik sparsommelig med at anerkende syntaktiske funktioner i et givet sprog: Et subjekt bliver kun anerkendt i et givet sprog, hvis der består en diatese-alternation mellem først og fremmest en Agens og et Goal (dvs. en Patiens) som subjekt i repræsentationen af det 'samme' sagforhold. Subjekt opfattes som en indholdskategori, der betegner det primære 'synspunkt' (fokus) i en perspektivering af et givet sagforhold, således som det er betegnet af en kerneprædikation. Et Objekt anerkendes som en distinktiv syntaktisk funktion, hvis der findes en alternation mellem et Goal som Objekt eller en Recipient eller Beneficient som Objekt i det 'samme' sagforhold. En yderligere forudsætning er, at anerkendelsen af et Objekt forudsætter anerkendelsen af et Subjekt: Et sprog kan ikke have en Objektsfunktion uden at have en Subjektsfunktion, men intet sprog behøver syntaktiske funktioner. Desuden er det basale Objekt et Goal-argument, det basale Subjekt en Agens.

Lad mig starte min undersøgelse med, om man kan hævde, at anerkendelsen af syntaktiske funktioner forudsætter eksistensen af alternationer (perspektivombytninger). Er denne fordring typologisk adækvat? – gælder den fx for spansk?

Der er lige to ting, man skal huske på her. Den første er de velkendte variationsforhold i iberisk spansk, *lè-isme*, *la-isme*, *lo-isme* (hvor man

1. Denne artikel bygger på Becerra Bascuñán og Nedergaard Thomsens bidrag til 9th International Conference on Functional Grammar, Madrid, september 2000.

bruger dativ for akkusativ for højt besjælede andet-argumenter, akkusativ femininum for dativ for tredje-argumenter, og akkusativ maskulinum for dativ for tredje-argumenter). De inddrages ikke her, da de forvirrer billedet. Dativen *le* bliver således brugt som et dativpronomen (uden kønsspecifikation); *lo* og *la* er akkusativpronominer i henholdsvis maskulinum og femininum. Den anden ting, man skal huske på, er, at brugen af passiv i spansk ikke er så hyppig (og uformel) som i dansk og derfor nogle gange kan lyde uidiomatisk. Men dette siger kun noget om sprogbrugsnormerne, ikke systemet, hvor passiven (den perifrastiske) er en produktiv valgmulighed.

1.1. Perspektivering af argumenter

Jeg nævnte før, at det 'samme' sagforhold kan anskues fra forskellige perspektiver eller synspunkter/blikpunkter, og dette bliver kodet med forskellige diateser og kasus- eller adpositionsudtryk. Der er to mulige perspektiver iflg. Funktionel Grammatik, et primært, kaldet Subjekt, og et sekundært, kaldet Objekt. Dik anskueliggør dette i sit værk TFG I (1997: 247ff) med engelsk med eksempler som i (1):

	(A1)	(A2)	(A3)
(1a) John gave the book to Peter	(AgSubj)	(GoObj)	(Rec)
(1b) The book was given to Peter by John	(Ag)	(GoSubj)	(Rec)
(1c) John gave Peter the book	(AgSubj)	(Go)	(RecObj)
(1d) Peter was given the book by John	(Ag)	(Go)	(RecSubj)

Sagforholdet er en *give*-handling, der omfatter tre argumenter (A1, A2, A3), med hver sin semantiske rolle, Agens (Ag), Goal (Go) og Recipient (Rec). En sammenligning mellem (1a) og (1b) viser, at man må anerkende et Subjekt – der foreligger aktiv/passiv-variation. En sammenligning mellem (1a) og (1c) viser, at man må anerkende et Objekt – der foreligger den sekundære diatese 'dativalternation'. (1d) viser, at selv en Recipient (tertiært argument) kan tilskrives subjektsfunktion.

Spansk fungerer helt anderledes, som man kan se det i eksemplerne i

(1'a) – (1'd'). Først må man imidlertid lige nævne, at monotransitive sagforhold tillader alternation mellem aktiv og perifrastisk passiv, ligesom i engelsk og dansk, jf. (i) og (ii):

	(A1)	(A2)
(i) Pedro construyó la casa	(AgSubj)	(Go)
Peter byggede DEF hus		
'Peter byggede huset'		
(ii) La casa fue construida por Pedro	(Ag)	(GoSubj)
DEF hus blev bygget af Peter		
'Huset blev bygget af Peter'		

Bemærk, at Agens kan udtrykkes i den monotransitive perifrastiske passiv (ii). Men når man kigger på ditransitive sagforhold, som i eksemplerne i (1'a) – (1'd'), kan Agensfunktionen **ikke udtrykkes** (\emptyset Ag) i den perifrastiske passiv, se (1'b).

	(A1)	(A2)	(A3)
(1'a) Juan le dio el			
libro a Pedro	(AgSubj)	(Go)	(Rec)
(1'b) El libro le fue dado			
a Pedro (*por Juan)	(\emptyset Ag)	(GoSubj)	(Rec)
(1'b') Le dieron el libro a			
Pedro	(de-specAg)	(Go)	(Rec)
('De gav bogen til Peter')			
(1'b'') Se le dio el libro a			
Pedro (*por Juan)		(GoSubj)	(Rec)
('Bogen blev givet til Peter')			
(1'c) *Juan (le) dio Pedro			
el libro	(AgSubj)	(Go)	(*RecObj)
(1'c') Juan le dio a Pedro			
el libro	(AgSubj)	(Go)	(RecFoc)

(1'd)	*Juan fue dado el libro por Juan	(Ag)	(Go)	(*RecSubj)
(1'd')	A Pedro le dio Juan el libro	(AgSubj)	(Go)	(RecTop)

Bemærk, at i *sê*-konstruktionen, dvs. (1'b'') er Agens-argumentet udenfor den sproglige begrebsdannelse, der er tale om en prædikatsformationsregel, hvor et argument fra det basale sagforhold undertrykkes, dvs. konstruktionen udelukker muligheden for, at der overhovedet kommer en Agens. (1'b') er en aktiv, der fungerer som en passiv ved at Agens er despecificeret (de-specAg), dvs. nedtonet og udtrykt obligatorisk i flertal. Der findes ingen dativealternation – (1'c) ville være ugrammatisk. Der findes kun en fokustilskrivning (Foc) til Recipienten, hvorved den placeres foran Goal-argumentet, som (1'c') viser. Der findes heller ingen subjektstilskrivning til Recipienten – (1'd) ville være ugrammatisk. Det eneste, der findes, er en topiktilskrivning (Top) til Recipienten som (1'd') viser, hvorved den stilles i begyndelsen af sætningen. Der er altså intet engelskagtigt Objekt i denne slags konstruktion. Derfor kunne man formulere følgende tentative konklusion:

Spansk har subjektstilskrivning, eftersom det har passiv (den perifrastiske), men det har ikke objektstilskrivning, eftersom det ikke tillader dativealternation (af den engelske slags).

1.2. Perspektivering af satelliter

Det er ikke kun argumenter, men også satelliter (af niveau 1), der kan tilskrives syntaktiske funktioner, dvs. kan vælges som perspektiveringspunkter i det 'samme' sagforhold. I engelsk kan fx Beneficienter (Ben) vælges som sekundære eller primære perspektiveringspunkter, dvs. som Objekt eller Subjekt, i monotransitive sagforhold (jf. Dik 1997, TFG I: 254, 264), som eksemplerne i (2) viser:

		(A1)	(A2)	(Ben)
(2a)	John bought the book	(AgSubj)	(Go)	
(2b)	The book was bought by John	(Ag)	(GoSubj)	

(2c)	John bought the book for Peter	(AgSubj)	(GoObj)	(Ben)
(2d)	John bought Peter the book	(AgSubj)	(Go)	(BenObj)
(2e)	Peter was bought the book by John	(Ag)	(Go)	(BenSubj)
(2f)	The book was bought for Peter (by John)	(Ag)	(GoSubj)	(Ben)

En sammenligning mellem (2c) og (2d) viser, at en Beneficent kan tilskrives objektsfunktion, og (2e) viser, at en Beneficent også kan tilskrives subjektsfunktion. Ud fra dette kommer man til følgende konklusion angående engelsk:

Engelsk har objekts- og subjektstilskrivning til Beneficenter (der er satellitter på niveau 1), eftersom det har dativalternation mellem et Goal som Objekt og en Beneficent som Objekt, og en passivalternation mellem Agens som Subjekt og Beneficent som Subjekt. Dvs. engelsk har **perspektivombytning**.

Spansk opfører sig også her helt anderledes end engelsk, eftersom det ikke har dativalternation mellem et Goal-Objekt og et Beneficent-Objekt, hvor Beneficent og Goal kodes på samme måde (pladsen efter verbet), når de er leksikalske Objekter. Dette kan man se i (2'c) og (2'd):

		(A1)	(A2)	(Ben)
(2'a)	Juan compró el libro John købte DEF bog 'John købte bogen'	(AgSubj)	(Go)	
(2'b)	El libro fue comprado por Juan DEF bog blev købt af John 'Bogen blev købt af John'	(Ag)	(GoSubj)	
(2'c)	Juan (*le) compró el libro para Pedro John DAT købte DEF bog for Peter 'John købte bogen til Peter'	(AgSubj)	(Go)	(Ben)
(2'd)	Juan le compró el libro a Pedro John DAT købte DEF bog til Peter 'John købte Peter bogen'	(AgSubj)	(Go)	(BenObj)

(2'e)	*Pedro fue comprado el libro por Juan 'Peter blev købt bogen'	(Ag)	(Go)	(*BenSubj)
(2'f)	El libro (*le) fue comprado para Pedro 'Bogen blev købt til Pedro'	(Ø Ag)	(GoSubj)	(Ben)
(2'g)	El libro le fue comprado a Pedro (*por J.) 'Bogen blev købt til Pedro'	(Ø Ag)	(GoSubj)	(BenObj)

Hvis man kan beskrive dette som en alternation, må den opfattes som bestående mellem en Beneficient som et adverbial udtrykt med præpositionen *para* ('for') – se (2'c) – og en Beneficient kodet på samme måde som Recipienten blev udtrykt i (1') ovenfor, nemlig med dativpronominet *le* og præpositionen *a* ('til'), jf. (2'd), dvs. som det tertiære argument i et ditransitivt sagforhold (af *give*-typen). Bemærk, at dativtermen i (2'd) også kan udtrykke 'sælgeren' (en satellittype i denne slags monotransitive sagforhold), hvilket Objektet ikke kan på engelsk. Det er en typologisk forskel mellem spansk og engelsk (og dansk.) Alternationen mellem (2'c) og (2'd) viser, at det er umuligt at hævde, at spansk tilskriver Objekt til monotransitivt Goal i (2'c), hvis man sammenligner med Beneficient-objektet i (2'd) – hvis det er det: De har ikke den samme (kasus-) form. Dette fører til følgende tentative konklusion:

Spansk har mulighed for objektstilskrivning til Beneficienter, eftersom det har alternation mellem et *para*-udtrykt Beneficient-adverbial (dvs. hverken Objekt eller Subjekt) og en Beneficient i dativ (med *le* og *a*-term) som Objekt. Goal-argumentet synes ikke at være involveret, sådan som det er i engelsk. Dette kunne være et tegn på, at det spanske Objekt faktisk er et **Indirekte Objekt** (IObj) (som derfor ikke umiddelbart kan tilskrives til Goal). IObj er et sekundært perspektivpunkt – og Goal er ikke umiddelbart en kandidat til denne funktion. Spansk har **dativ** men ingen **dativalternation**.

Hvis denne konklusion er korrekt, dvs. at en Beneficient i dativ er et (Indirekte) Objekt, må vi revidere analysen i (1') ovenfor, nemlig analysen, der går ud på, at der ikke er objektstilskrivning til Recipienter, fordi der ikke er nogen **dativalternation**: Man må snarere sige, at IObj tilskrives Recipienter (obligatorisk) og bliver udtrykt konsistent med dativpronomen *le* og præpositionen *a*.

1.3. Perspektivering af argumenter, en gang til

I overensstemmelse med argumenterne i det foregående vil jeg foreslå følgende analyse af (1'):

	(A1)	(A2)	(A3)
(1''a) Juan le dio el libro a Pedro	(AgSubj)	(Go)	(RecIObj)
(1''b) El libro le fue dado a Pedro			
(*por Juan)	(Ø Ag)	(GoSubj)	(RecIObj)
(1''b') Le dieron el libro a Pedro	(de-specAg)	(Go)	(RecIObj)
(1''b'') Se le dio el libro a Pedro			
(*por Juan)	(*Ag)	(GoSubj)	(RecIObj)
(1''c) * (forekommer ikke)			
(1''c') Juan le dio a Pedro el libro	(AgSubj)	(Go)	(RecIObjFoc)
(1''d) * (forekommer ikke)			
(1''d') A Pedro le dio Juan el libro	(AgSubj)	(Go)	(RecIObjTop)

Det vil sige, at en Recipient (tertiært argument) bliver **obligatorisk** tilskrevet funktionen Indirekte Objekt (IObj), og bliver udtrykt konsistent i alle tilfælde – med dativpronominet *le* og præpositionen *a*. Bemærk, at denne beskrivelse kun passer helt på det sprog (den brug), som Silva-Corvalán (1984) har undersøgt, dvs. chilensk spansk fra Santiago (og formodentlig hele resten af det spansk-amerikanske område, i det talte sprog). Iberisk spansk synes at nærme sig denne tilstand (Becerra Bascuñán, under udarbejdelse). Man kan derfor konkludere tentativt som følger:

Spansk har **obligatorisk** IObj-tilskrivning til Recipienter (i nogle varieteter), dvs. det har ikke dativalternation, men permanent **dativ** (per analogi med analysen af dative Beneficient-satellitter som BenIObj.) Denne analyse er (måske) i modstrid med den metode, som Dik anvender i TFG, men den synes dog at være nødvendig, hvis man vil redegøre fornuftigt for data.

1.4. Problem: Det semantiske funktionshierarki

Hvis det, som jeg mener, er korrekt, at den klitiske dativ udtrykker en syntaktisk funktion, som ikke er anerkendt – og som måske ikke kan anerkendes – inden for standard FG, nemlig det Indirekte Objekt, opstår der nogle problemer mht. det semantiske funktionshierarki (SFH) (Dik 1997, TFG1: 266):

Diks semantiske funktionshierarki

	Ag	>	Go	>	Rec	>	Ben	>	Inst	>	Loc	>	Temp
Subj	+	>	+	>	+	>	+	>	+	>	+	>	+
Obj			+	>	+	>	+	>	+	>	+	>	+

Semantisk funktionshierarki for spansk

	Ag	>	Go	>	Rec	>	Ben
Subj	+	>	+	>	*	>	*
IObj			*	>	+	>	+

Hvis man kigger på spansks opførsel iflg. eksemplerne (1') og (2') kan den sekundære synsvinkel (IObj) ikke tilskrives til Goal, hvilket den primære (Subj) godt kan, nemlig i ditransitive konstruktioner samt i monotransitive konstruktioner med en mulig Beneficient. Hvorfor er det sekundære perspektiv begrænset til semantiske roller, der er højt be-sjælede og topikale (Rec og Ben), hvorimod det primære ikke er det?

1.5. Tilskrivning af IObj til sekundære argumenter i monotransitiver?

Man kunne måske forvente, at alle prototypiske monotransitive fysiske sagforhold (uden mulige Beneficienter), såsom *slå*-begivenheder, ville have deres sekundære argument, Goal'et, i akkusativ (som et Direkte Objekt). Dette er faktisk tilfældet for verber som *golpear* 'slå', som i eksempler som dem i (3):

(3a) María (lo) golpeó a Juan
 Maria (ACC) slog HUM John
 'Maria slog John'

(3b) Juan fue golpeado (por María)
 John blev slået:MASC (af Maria)
 'John blev slået (af Maria)'

Bemærk, at den klitiske akkusativ *lo* normalt ikke er tilstede, når nominalsyntagmet er tilstede. Der er imidlertid andre *slå*-verber, som tager Goal-argumentet i dativ, som i (4a):

(4a) María **le** pegó a Juan (A2 er humant)
 Maria DAT slog til John
 'Maria slog John'

- (4b) María lo pegó (A2 er inanimat)
 Maria det:ACC klistrede:på
 ‘Maria klistrede det på’

(4b) viser, at slå verbet *pegar* har en homonym modsvarighed, der betegner det at ‘klistre på’. En foreløbig hypotese kunne være, at både Goal-argumentet i (4a) og i (4b) er Obj (direkte objekter), og at kasusvariationen ikke er afgørende. Men en passiveringstest viser, at kun akkusativargumentet i (4b) kan passiveres (tilskrives subjektsfunktionen):

- (4’a) * fue pegado
 (= ‘han blev slået’)

- (4’b) fue pegado
 ‘det blev klistret på’

I analogi med analysen i (1’’) er dativargumentet i (4a) et **Indirekte Objekt**. Det er naturligvis i modstrid med FG’s logik: (4b) - (4’b) viser kun, at førsteargumentet i (4b) er Subjekt, og måske at førsteargumentet i (4a) ikke er Subjekt (p.gr. a. passiveringsforholdene). Men jeg synes, at standardanalysen halter. Det synes mere rimeligt at sige, at en funktion, nemlig det Indirekte Objekt, blokerer passivering af et Goal-argument: Det argument, der skal tilskrives IObj i aktiven, kan ikke tilskrives Subj i en passiv. Dette Goal-argument er animat/humant (og således potentielt højt topikalt og agentivt), med høj grad af bevidsthed og derfor måske også en Experiencer – en sekundær semantisk funktion if. standard FG (Exp). Denne udfyldning af det sekundære argument er ikke prototypisk – der er ingen polarisering mellem Agens- og Goal-argumentet mht. besjælethed. Der er således her en typologisk forskel mellem engelsk og spansk: Engelsk har et **Direkte**, spansk et **Indirekte** Objekt.

Den foreslåede funktion Indirekte Objekt kan tilskrives til sekundære, Goal-argumenter i monotransitive sagforhold (som ikke rummer mulighed for en satellit med rollen Beneficient) – når de er animate/humane (Experiencer). Dette fjerner altså problemet med det semantiske funktionshierarki (påvist i afsnit 1.4). Det reviderede SFH vil se således ud:

Semantisk funktionshierarki for spansk

	Ag	>	Go	>	Rec	>	Ben
Subj	+	>	+	>	*	>	*
IObj			+	>	+	>	+

Bemærk, at der er ditransitive dativkonstruktioner, der er sammenlignelige med de monotransitive konstruktioner i (4a), jf. (5a):

(5a) María le dio **un golpe** a Juan (a Juan: RecExp)
 María DAT gav **et slag** til John
 'Maria slog John'

(5b) María le dio a Juan (a Juan: GoalExp?)
 María DAT gav:slag til John
 'Maria slog John'

(5c) María le pegó un tortazo a Juan
 María DAT klistrede et slag til John
 'Maria smak Johns ansigt (John i ansigtet)'

(5a) er en støtteverbumbonstruktion, nemlig her en transitiv konstruktion, hvis Goal på en eller anden måde betegner et verbalbegreb (jf. *golpear*). (5b) underforstår måske et generisk Goal, eller også er det reanalyseret, dvs. tilskrives en ny fortolkning således at dativen udtrykker IObj af en animat/human Goal Experiencer. (5c) anvender verbet *pegar* i betydningen 'klistre på' (jf. (4b)).

1.6. Minimale par, som involverer Indirekte Objekt?

Der er minimale par i spansk, der involverer en forskel mellem et sekundært Goal-argument og et sekundært **Indirekte Objekt-argument**, som eksemplerne i (6) viser:

(6a) Los niños Ø molestan a Don Pedro
 DEF børn - generer:3pl HUM Hr Peter
 'børnene generer/driller hr. Peter' (A1: +Controller; A2: +Exp)

(6a') Los niños lo molestan
 DEF børn ham:ACC generer:3pl (A2: pronominaliseret Go)

- (6b) Los niños **le** molestan **a Don Pedro**
 DEF børn DAT generer:3pl til Hr Peter
 'Hr Peter lader sig gå på af børnene' (A1: -Controller; A2: +Exp)
- (6b') *Los niños *Ø molestan **a Don Pedro**
 (dvs. krydsreference er obligatorisk)

I (6a) er førsteargumentet Agens (handlingen er kontrolleret), og Goal er fysisk afficeret (det er ikke nogen Experiercer). Goal er ikke et Direkte Objekt, da der ikke er noget klitisk Objekt med krydsreference (jf. (6a) og (6a')).

Eksempel (6b) er vanskeligt at oversætte, men jeg forsøger mig med følgende tentative analyse:

Sagforholdet er ikke kontrolleret (det er en Proces), dets primære argument er en Force (Kraft), og så må dets sekundære argument være et Goal og en Experiercer. Det bliver tilskrevet den syntaktiske funktion **Indirekte Objekt**. Denne funktion har obligatorisk pronominal krydsreference, som eksemplerne (6b) og (6b') viser. Eksempel (6b') er ikke ugrammatisk, men i det øjeblik der ikke er pronominal krydsreference med det leksikalske IObj, ville det forstås som eksempel (6a).

Hvis denne analyse er korrekt, kan vi fortsætte med at analysere typiske erfaringsverber med dativ, som er konverse i forhold til engelske (eller danske) erfaringsverber.

1.7. *Tilskrivning af IObj til Experiercer i tilstandsbeskrivelser*

Tilstandsbeskrivelser har som første argument rollen Nul, kaldet Zero, og eventuelt et andet argument i rollen Reference (Ref) (Dik 1997, TFG1: 118ff). Spansk og engelsk og dansk præsenterer en oplevet tilstand forskelligt, jf. (7a) og (7b):

- (7a) **Me** gusta el sol (RefExpIObj) (Zero) (A2 før A1)
 mig:DAT (behager:3sg)
 'Jeg kan lide solen'
- (7b) **I** like the sun (ZeroExp) (Ref) (A1 før A2)
Jeg kan godt lide sol(en)

Spansk har stimulus i rollen Nul (Zero), det sekundære argument i Reference-rollen er en Experiencer i dativ og er i analogi med analyserne ovenfor et **Indirekte Objekt**. Engelsk har stimulus som andet-argument i rollen Reference, og Experienceren som førsteargumentet i Nul-rollen.

1.8. Tilskrivning af IObj til Possessorer: Ekstern Possession

Spansk er også forskellig fra engelsk og dansk i konstruktioner, der betegner et Hele (Possessoren), der er afficeret mht. en Del (det besiddede): Helheden kodes som IObj i spansk, hvorimod det er et genetivisk attribut i engelsk og dansk, som eksemplerne (8a) og (8b) viser:

(8a) **Le** agarró las piernas (**PossessorInalienExpIObj**)
 DAT fik:fat:i:3sg DEF:PL ben:PL
 ‘han/hun fik fat i hans/hendes ben’

(8b) **Le** tomó las cosas (**PossessorAlienExpIObj**)
 DAT tog:3pl DEF:PL ting:PL
 ‘han/hun tog hans/hendes ting (= tog tingene fra ham/hende)’

Man kan sige, at possession kodes “eksternt”: Possessoren er i spansk ikke kun en del af det besiddedes termstruktur (“intern possession”), men tilskrives tillige en syntaktisk funktion, nemlig IObj. Det ser ud til, at den “eksterne” Possessor også er Experiencer. Som allerede vist i afsnit 1.7 er Experiencer en vigtig IObj-faktor i spansk. Dette er et typologisk særtræk ved spansk.

2. Nogle yderligere kontekster for IObj-tilskrivning

Tag eksempel (2’d) igen, gengivet som (9a):

(9a) Juan **le** compró el libro **a Pedro** (AgSubj) (Go) (**BenIObj**)
 ‘John købte bogen **til** Peter’

(9b) Juan **le** compró el libro **a Pedro** (AgSubj) (Go) (**IObj**)
 ‘John købte bogen **af** Peter’

(9b) viser, at også sælgeren (overdrageren) kan være IObj i spansk,

som allerede nævnt ovenfor. FG behandler ikke eksplicit denne funktion, men den kan måske karakteriseres som en “ex-possessor”, dvs. som en slags ikke-spatial, personlig Kilde (Source (So)).

I (10) er Kilden også personlig:

- (10) **A cada hijo** que **me** nace **le** abro cuenta corriente
 til ethvert barn som mig:DAT føde:s DAT åbner bankkonto
 BenIObj **SoIObj** BenIObj
 ‘(Til hvert barn jeg føder åbner jeg en bankkonto)’
 (sagt af en kvinde)

Eksemplerne i (11) viser, at en personlig Kilde kan være IObj, men at en spatial Kilde ikke kan det:

- (11a) Se **le** cayó el florero
 REFL DAT faldt DEF vase
 ‘(han/hun tabte vasen)’
- (11b) El florero se **Ø** cayó del aféizer
 DEF vase REFL faldt fra:DET vindueskarmen
 ‘vasen faldt ned fra vindueskarmen’

Beneficienten er også nogle gange en “erstattet” Agens, som i (12):

- (12) La madre **le** hizo las tareas
 DEF moder DAT lavede DEF:PL lektier:PL
 ‘moderen lavede hans/hendes lektier for ham/hende; istedet for ham/hende’

Eksemplerne ovenfor viser helt klart, at IObj kan tilskrives til semantiske roller yderst til højre i det semantiske funktionshierarki. Forudsætningen ser ud til at være, at de har personindhold.

2.1. Nogle komplikationer ved de tidligere generalisationer

Eksempel (11) viser, at kun en personlig Kilde kan være IObj. Imidlertid er en ikke-personlig, spatial Retning kandidat til IObj-tilskrivning, jf. (13):

- (13) **Le** puse una radio **a mi coche**
 DAT satte en radio to min bil
 'Jeg satte en radio i min bil'

I afsnit 1.1. blev det påvist, at spansk ikke har dativalternation mellem et Goal Obj og et Recipient Obj. Alligevel synes der at være undtagelser til denne 'regel', jf. (14):

- (14a) Juan Ø regaló **a María** con un reloj
 John gav HUM Maria med et ur
 'John gav Maria et ur (som en gave)' (nærmest = 'forkælede')
- (14b) Juan **le** regaló un reloj **a María**
 John DAT gav et ur til Maria
 'John gav Maria et ur'

En standard FG analyse (dvs. Diks) kunne være, at *a María* i (14a) er Obj tilskrevet til en Recipient, hvorimod *un reloj* i (14b) er Obj tilskrevet til et Goal. (14a) og (14b) er imidlertid ikke forskellige perspektiveringer af det 'samme' sagforhold. I (14a) er Maria afficeret af handlingen og samtidig en Experiencer (dvs. GoExp); hun er sekundært argument, mens gaven er tredjeargument (i Referencerollen). I (14b) optræder argumenterne som i en gængs ditransitiv konstruktion, dvs. med Maria som tertiært, Recipient-argument, gaven som sekundært, Goal-argument.

3. Pragmatisk funktionstilskrivning og udtryksregler: Kongruensmarkering af det Indirekte Objekt og dets placering

Syntaktiske funktioner udtrykkes typisk ved hjælp af fleksion, og spansk er så altså typisk ved at have kongruens mellem Subjekt og finit verbum udtrykt ved verbale bøjningsendelser (undtagen i eksistens- og præsentationssætninger). Kongruens er **grammatisk**, hvis den er obligatorisk, og hvis indholds faktoren, der betinger den, er en **syntaktisk** funktion, ikke en pragmatisk funktion. Den syntaktiske funktion Subjekt er således **grammatikaliseret** i spansk. Men hvad med det Indirekte Objekt, som jeg har indført i en FG-analyse af spansk?

I den foregående diskussion har vi set obligatorisk tilstedeværelse af et dativisk proklitisk pronomen, når der optræder et nominalsyntaxme (eller præpositionssyntaxme, afhængig af hvordan man analyserer konstruktionen), der fungerer som hvad jeg har analyseret som Indirekte Objekt.

- (15) Le dio el libro a María
 DAT gav:3sg DEF bog til Maria
 'Han/hun gav bogen til Maria'

Denne klitiske dativ forekommer uafhængigt af, om nominalsyntaxmet er præ- eller postverbalt, og således også uafhængigt af, hvilken pragmatisk funktion dets referent optræder i, en topikal funktion i præverbal position eller en (mere) fokal funktion i postverbal position. Vi kan således konkludere, at det Indirekte Objekt er **grammatikaliseret** i spansk, at dets markering er grammatisk. Spansk er derved karakteristisk ved at have analytisk udtrykt kongruens (krydsreference), og ikke bøjningskongruens med det Indirekte Objekt. Denne kongruensregel er obligatorisk (kategorisk) (dog ikke i alle varieteter af spansk, som nævnt ovenfor).

I afsnit 1 viste jeg, at spansk har de syntaktiske funktioner Subjekt og Indirekte Objekt, defineret ved eksistensen af diatese og diateseagtige konstruktioner (alternation mellem dativ og ikke-dativ; modsætningen mellem inddragelse og ikke-inddragelse af perspektiv). Efter disse kriterier (såvel Diks som mit) var der ikke nogen umiddelbar grund til at anerkende eksistensen af et **Direkte** Objekt. Silva-Corvalán (1984) viser, at spansk **er ved at grammatikalisere** kongruens med sekundære argumenter (der ikke er Indirekte Objekter). Denne kongruens er også en analytisk krydsreference, med proklitiske akkusative pronomener. Denne analytiske kongruensregel er altså statistisk (variabel, fakultativ). Betingelserne for at anvende denne regel er:

- (i) ordklasse (af hovedledet i A2-termen) – kongruens hvis betonet pronomen (basal term);
- (ii) operatortilskrivning (i A2-termen) – kongruens hvis definit artikel eller definit indhold;
- (iii) inhærente træk (i hovedledet i A2-termen) – kongruens hvis human eller animat;

- (iv) pragmatisk funktion (tilskrevet til A2-termen) – kongruens hvis topikal og foranstillet.

Alle disse faktorer kan generaliseres som indikatorer af høj topikalitet. (Se også Dik, 1997, TFG1: 279.)

Bemærk, at man ikke kan have et kongruerende proklitisk pronomen i akkusativ sammen med den dativiske kongruensmarkør, som eksempel (16a) viser, jf. (16c), der er ugrammatisk:

(16a)	Le	Ø	dio	el libro	a	María
	DAT	–	gav	DEF bog	til	Maria
	IObj					IObj
	'Han/hun gav María bogen'					

(16b)	Se	lo	dio	Ø	a	María
	DAT	den:ACC	gav	–	til	Maria
	IObj					IObj
	'Han/hun gav den (=bogen) til Maria'					

(16c)	*Se	lo	dio	el libro	a	María
	DAT	ACC:MASC	gav	DEF bog	til	Maria

(16d)	El libro	se	lo	dio	a	María
	DEF bog	DAT	den:ACC	gav	til	Maria
	Topic	IObj	Dobj			IObj

I (16b) er den proklitiske akkusativ (nok) ikke en kongruensmarkør, men et anaforisk pronomen (bemærk *se* = *le* foran akkusativpronomet i 3. person). I (16c) ville det være en kongruensmarkør, men det er som sagt ikke grammatisk. Dette kunne tyde på rigtigheden af en analyse, der hævder, at der kun kan være to perspektivpunkter i en ditransitiv konstruktion – at der ikke kan være to sekundære perspektivpunkter i samme konstruktion. Her er det så, at det Indirekte Objekt er den vigtigste variant af det sekundære perspektivpunkt.

Hvis der i en monotransitiv konstruktion er (obligatorisk) akkusativ kongruens, som i (17):

- (17) **La** vi **a ella**
 ACC:FEM så MHUMAN:A2 hende
 'Jeg så hende'

hvor andetargumentet er en betonet pronominal term (faktor (i) ovenfor), vil jeg foreslå, at den signalerer tilstedeværelsen af et sekundært perspektivpunkt på andet-argumentet, nemlig et DObj.

Ovenstående diskussion kan opsummeres med følgende skema over det (nuværende) spanske kongruenssystem:

	Subjekt (Subj)	Indirekte Objekt (IObj)	Sekundært Argument (DObj)
Fleksion	+	-	-
Klitik. Kasus	-	DAT (le, les)	ACC (la, las, lo, los)
Obligatorisk	+	+ (nogle varieteter)	-

Subjekt er udtrykt ved fleksion og er obligatorisk, IObj er udtrykt ved kasus og er obligatorisk ved nogle varieteter, DObj udtrykkes ved kasus.

Spørgsmålet er nu, om det er "tilladt" inden for Funktionel Grammatik at operere med **Direkte** Objekt, udover det Indirekte Objekt, jeg allerede har foreslået – hvor altså det Indirekte er fuldt grammatikaliseret (i nogle varieteter), mens det Direkte er undervejs. Problemet med det Direkte Objekt i spansk er, at det ikke indgår i diatesealternationer. Udtryksfaktoren kongruens taler for min analyse. Bemærk, at det Direkte Objekt er begrænset til sekundære argumenter i monotransitiver, hvorimod det Indirekte Objekt kan tilskrives til tertiære argumenter i ditransitiver, sekundære argumenter i monotransitiver samt satellitter i monotransitiver, således som jeg har vist det ovenfor. Denne analyse svarer til følgende tabel over tilskrivning af syntaktiske funktioner til argumenter og satellitter for spansk (anvendt på simple, ikke-eksistentielle sætninger) – til sammenligning er den engelske modsvarighed anført:

Spansk	A1	A2	A3	Sat1
Subj	+	+	-	-
DObj	-	+	-	-
IObj	-	+	+	+

Engelsk	A1	A2	A3	Sat1
Subj	+	+	+	+
Obj (DObj)	-	+	+	+

Disse tabeller viser således, at spansk og engelsk er typologisk forskellige.

4. Konklusion

I de foregående afsnit har jeg foreslået og argumenteret for forekomsten i spansk af den syntaktiske funktion **Indirekte Objekt**. Et spansk Indirekte Objekt er et sekundært perspektivpunkt.

Et biprodukt af denne analyse er anerkendelsen af et **Direkte Objekt**, der imidlertid ikke er fuldt grammatikaliseret, kun ved at blive det. Det Direkte Objekt er også et sekundært perspektivpunkt. Der kan aldrig være to sekundære perspektivpunkter i samme simple sætning. Hvor dette ville have været resultatet, "sejrer" det Indirekte Objekt. Indirekte Objekt bliver først og fremmest tilskrevet til Recipienter, Beneficienter, samt ikke-primære argumenter, der tillige er Experienter. Objektsfunktionerne (IObj og DObj = sekundært perspektivpunkt) udtrykkes ved pronominal (pro)klitisk kongruens (krydsreferencemarkering), i modsætning til Subjektsfunktionen (det primære perspektivpunkt), der markeres ved bøjningskongruens. Det Indirekte Objekt er dativisk, det Direkte akkusativisk.

Henvisninger

- Alarcos Llorach, E. (1994). *Gramática de la Lengua Española..* Madrid: Espasa Calpe.
- Barrenechea, A. Ma. & T. Orecchia (1970). La duplicación de objetos directos e indirectos en el español hablado en Buenos Aires. *Romance Philology* XXIV. 58-83.
- Becerra Bascuñán, S. (1999). *Diccionario del uso de los casos en el español de Chile*. Copenhagen: Museum Tusulanum Press (= Études Romanes 43).
- Becerra Bascuñán, S. (under udarbejdelse). *Indirekte Objekt i spansk*. Ph.D.-projekt, Københavns Universitet: Romansk Institut.
- Bello, A., & R. Cuervo (1954). *Gramática de la lengua castellana*. Buenos Aires: Sopena.
- Blansitt Jr., E. L. (1984). Dechticaetivative and Dative. In F. Plank (ed.): *Objects. Towards a theory of Grammatical Relations*. London, Orlando, etc.: Academic Press. 127-150.
- Coseriu, E. (1989). Sistema, norma y habla. In: *Teoría del lenguaje y lingüística general*. Madrid: Gredos.
- Dik, S. C. (ed. K. Hengeveld). (1997). *The Theory of Functional Grammar. Parts 1 + 2*, Berlin & New York: Mouton de Gruyter.
- García-Miguel, J. Ma. (1991). La duplicación de complemento directo e indirecto como concordancia. *VERBA* 18. 375-410.
- Herslund, M. (1997). Syntaktiske alternationer og funktionelle kategorier. L. F. Jakobsen & G. Skytte (eds.): *Ny Forskning i grammatik*. Odense: Odense Universitetsforlag. 49-69.
- Hopper, P. J., & Traugott, E.C. (1993). *Grammaticalization*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kany, C. E. (1969). *Sintaxis hispanoamericana*. Madrid: Gredos.
- Keniston, H. (1964). *Spanish syntax list*. New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Lenz, R. (1920). *La oración y sus partes*. Madrid: Anejo de R. F. E..
- Madsen, J. Kuhlmann, & Rasmussen, P. (1980). *Spansk Statistisk-Lingvistisk Projekt*. Københavns Universitet: Romansk Institut.
- Marín, F. M. (1978). *Estudios sobre el pronombre*. Madrid: Gredos.
- Oroz, R. (1966). *La lengua castellana en Chile*. Santiago: Facultad de Filosofía y Educación.
- Palancar, E. (1999). What do we give in Spanish when we hit? A constructionist account of hitting expressions, *Cognitive Linguistics* 10. 57-91.

- Real Academia Española. (1974). *Esbozo de una nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Calpe.
- Roca, F. (1996). Morfemas objetivos y determinantes: los clíticos del español. *VERBA* 23. 83-119.
- Silva-Corvalán, C. (1984). Semantic and pragmatic factors in syntactic change. In J. Fisiak (ed.): *Historical Syntax*. Berlin/New York/Amsterdam: Mouton. 555-573.